

Svensk Fartygsbevarandefond

Förslag till verksamhetsplan för

Svensk Fartygsbevarandefond

Kortfattad beskrivning

Maritimt i Väst

Framtagen av: Tommy Andersson, Mats Berggren, Lotta Andersson, Karin Rosenberg

Göteborg 2025-02-04

Innehåll	Sida
Bakgrund	3
Mål, syfte och metod	4
Behov av medel	5-6
Bevarandestatus och kriterier	7
Villkorat bidrag	8
Organisation	9
Tidsplan	10

Bakgrund

Varför skapa en Svensk Fartygsbevarandefond?

Vi anser att det svenska flytande kulturarvet som består av fartyg av olika typer och storlekar är värt att bevara. Benämningen fartyg inkluderar både båtar och skepp, med ursprung i såväl yrkes- som fritidsfart.

Fartygen har spelat en mycket viktig roll för Sverige som sjöfartsnation, den industriella utvecklingen samt även som fritidsändamål. Idag är de traditionella fartygen en viktig tillgång i samhället. De har aktiviteter med medlems-, ungdoms- och prova på verksamheter. Fartygen är en viktig rekryteringsbas för den moderna sjöfartens behov av arbetskraft.

Flera av fartygen deltar i maritima aktiviteter där besökare kan uppleva fartygen och ta del av dess historia.

De traditionella fartygen har minskat drastiskt under de senaste 20 åren. Fartyg skrotas eller säljs till utlandet. En stor anledning till att fartygen försvinner är de höga kostnaderna för underhåll och reparationsarbeten.

Att antalet fartyg minskar har också en negativ påverkan på varv, båtbyggare, segelmakare och annat sjöfartshantverk, som är nödvändigt för att hålla dessa fartyg i gott skick. Försvinner det flytande kulturarvet försvinner även kunskapen om att hantera och underhålla fartygen.

Bidrag/lån till fartyg

För att överleva måste många fartyg söka bidrag eller lån för att klara av kostnaderna för varvsbesök, reparation och underhåll. De statliga och regionala bidrag som idag finns att söka i Sverige täcker inte fartygens ekonomiska behov för att klara av dessa kostnader.

Sjöhistoriska Museet delar årligen ut ett fartygsstöd på 1,5 miljoner till kulturhistoriskt värdefulla fartyg. Riksantikvarieämbetet delade 2024 ut 17 miljoner i bidrag till arbetslivsmuseer, hembygds museer och ideella föreningar. Varav fartyg får 1,7 miljoner.

2023/2024 fick Dansk Skipsbevaringsfond bidrag på 9 miljoner (från bland annat Danska Kulturdepartementet) och fördelade ut 5,5 miljoner som lån till fartyg. Norska Kulturdepartementet delade ut 77 miljoner till Fartygsvärncenter som i sin tur fördelar en del av detta som bidrag till fartyg.

Utan bidrag eller lån riskerar flera svenska fartyg att säljas utomlands eller sakta förfalla och så småningom huggas upp. Sverige blir ett flytande kulturarv fattigare.

Mål, syfte och metod

Mål

Målet med Svensk Fartygsbevarandefond är att genom villkorade bidrag och rådgivning hjälpa till att bevara det flytande kulturarvet.

Syfte

Syftet med "Svensk Fartygsbevarandefond" kan kort beskrivas:

- Genom ekonomiskt stöd bidra till bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla fartyg med bevarandestatus
- Verka för att dessa fartyg stannar kvar i Sverige.
- Förmedla det flytande kulturarvets historia och betydelse.
- Samla information om Sveriges flytande kulturarv på samma sätt som inom tex byggnadsvården.
- Verka för att fartygen når ut och synliggörs för allmänheten.
- Att öka förståelsen för de kulturella och historiska värden som fartygen och maritima miljöer representerar för Sverige.

Metod

Svensk Fartygsbevarandefond skall verka för att varje år erhålla medel från exempelvis Kulturdepartementet, Riksantikvarieämbetet med flera. Dessa medel avses sedan att användas för att ge villkorade bidrag till det flytande kulturarvet. Medlen skall göra det möjligt för fartygen att behållas/sättas i sjövärdigt och behörigt skick.

Medel till fonden skall även användas till finansiering av ett sekretariat. Sekretariatet har i uppdrag att ge rådgivning i samband med reparation och renovering, sköta beviljandet av bidrag samt uppföljning av detta.

Behov av medel

Fastställande av behov av medel

För fastställande av hur stora ekonomiska medel som behövs för bevarandet av det flytande kulturarvet måste uppgifter samlas in från samtliga fartyg som bedöms ha en bevarandestatus.

I samband med detta arbete upprättas även ett nationellt register över de fartyg som bedöms ha bevarandestatus.

Metod för att ta fram behovet av medel

Organisationerna inom det flytande kulturarvet upprättar ett register över sina fartyg med bevarandestatus samt deras ekonomi och behov av ekonomiska medel.

Exempel på organisationer är Sveriges Ångbåtsförening, Sveriges Segelfartygsförbund, Veteranbåtsföreningen och Båthistoriska Riksförbundet.

Följande information skall samlas in:

- Uppgifter om vilka fartyg i organisationen som uppfyller kriterierna och kan erhålla bevarandestatus.
- Begära in från varje fartyg med bevarandestatus uppgifter om fartygets ekonomiska situation (för fartyg med inkomstbringande verksamhet även resultat- och balansrapport de två senaste åren)
- Sammanställning av beräknade reparations- och renoveringskostnader för de kommande 5 åren.

När fonden erhållit dessa uppgifter från organisationerna fastställs det totala ekonomiska behovet för att de fartyg med bevarandestatus skall överleva.

Nästa steg är att presentera projektet för Kulturdepartementet och andra tänkbara finansiärer.

Metod för att få fram medel till fonden.

En förutsättning för att få fram medel är att majoriteten av de olika organisationerna i Sverige är enade och står bakom bildandet av Svensk Fartygsbevarandefond. Fartygsfonden avser sedan att söka ekonomiska medel.

Exempel på ekonomiska medel:

- Årligt stöd från Kulturdepartementet.
- Bidrag från företag.
- Privata donationer.
- Statens Maritima och Transporthistoriska Muséer och Riksantikvarieämbetet.
- Övriga fonder/stiftelser.

Sandön från Grundsund liggandes på Eriksberg. Upphuggen vinter 2024 i Fredrikshamn.

Skolfartyget T/S Britta från Uddevalla såld 2020 till Irland då stiftelsen som ägde fartyget gick i konkurs. Upphuggen våren 2024.

Bevarandestatus och kriterier

Definition bevarandestatus

K-märkt fartyg eller:

- Fartyget är registrerat i Sverige och har seglat minst 10 år under svensk flagg.
- Fartyget är minst 30 år gammalt.
- Fartyget skall i första hand vara byggt i Sverige. Kan vara byggt i utlandet om det seglat för svensk flagg mesta tiden och/eller är av skandinavisk typ.
- Fartyget har en väldokumenterad historia och ett betydande kulturhistoriskt värde.
- Fartyget är bevarat i ursprungligt skick, eller har inte ändrats mer än att det är möjligt att återställa det till ursprungligt utseende. Myndighetskrav får ej påverka att ett fartyg har bevarandevärde.
- Fartyget nyttjas så mycket som möjligt och både ägaren och andra skall kunna uppleva fartyget. Om fartyget inte är i drift skall det finnas en realistisk plan för att nå dit.

Om ett fartyg inte uppfyller alla ovanstående kriterier, men ändå kan anses ha ett maritimt kulturhistoriskt värde kan vissa undantag göras.

Bevarandestatus

Att ett fartyg har bevarandestatus innebär att fartyget anses vara viktig representant för det flytande kulturarvet och att det även förmedlar historien om detta kulturarv.

Syftet med att fastställa bevarandestatus är också att uppmuntra ägarna till fartygen att hålla fartygen så nära ursprungligt skick som möjligt.

Villkorat bidrag

Villkorat bidrag till fartyg med bevarandestatus

Fartyg som erhållit bevarandestatus kan, vid reparation eller ombyggnad/renovering, erhålla ett ekonomiskt stöd från fonden i form av ett villkorat bidrag.

Endast ett fartygs registrerade ägare kan ansöka om villkorat bidrag. Bidrag från fonden skall täcka endast en del av kostnaden för arbetet.

Krav på fartygsägare som erhållit villkorat bidrag

Ett beviljat villkorat bidrag innebär följande krav:

- Fartyget får inte säljas utomlands.
- Kontroll över att fartyget inte förfaller eller går sönder.
- Ägaren av fartyget skall själv bidra både ekonomiskt och praktiskt med arbetet.
- Vid försäljning av fartyget följer det villkorade bidraget med fartyget om det inte betalats av tidigare.
- Erhållet bidrag skall återbetalas om fartyget säljs utomlands eller skrotas inom 10 år efter erhållit villkorat bidrag.

Underhåll

Reparerade eller renoverade fartyg som fått villkorade bidrag skall underhållas löpande och hållas i gott skick.

Tillsyn

Fonden övervakar både de pågående projekten och de fartyg som fått villkorat bidrag. Det är dock ägarens ansvar att övervaka arbetets utförande och kvalitet enligt upprättat avtal med fonden. Ägaren skall ge ett slutligt godkännande av utfört arbete. Fondens kan utföra en besiktning av arbetet oanmäld eller efter överenskommelse.

Organisation

En självständig verksamhet bildas med namnet Svensk Fartygsbevarandefond. Verksamheten kan vara kopplad till en statlig kulturorganisation men bedrivs självständigt. En styrelse utses som leder arbetet i verksamheten.

I styrelsen skall finnas personer med följande kompetenser:

- God kännedom och erfarenhet om traditionella fartyg
- Behörighet inom besiktning av traditionella fartyg
- Finansiell och juridisk kunskap.

Styrelsen har kontroll och driver utvecklingen av fonden. I samarbete med organisationer för traditionella fartyg och representanter från statliga maritima kulturorganisationer fattar sedan styrelsen beslut om vilka fartyg som får bevarandestatus och kan beviljas villkorat bidrag.

Sekretariat

Ett sekretariat bildas som leder det dagliga arbetet. Vid uppstarten av fonden kan personalen i sekretariatet bestå av medlemmar från styrelsen eller externa personer. Arbetsuppgifterna är:

- Hantering av ansökningar om bevarandestatus och villkorat bidrag
- Inspektion av fartyg
- Rådgivning till fartyg
- Regelbundet uppdatera behovet av medel till fartyg med bevarandestatus
- Övrig administration

I takt med att fonden utvecklas kommer det att behövas anställas personal för det dagliga arbetet i sekretariatet. Vid behov kommer konsulter att anlitas vid rådgivning/besiktning.

Referensgrupp

En referensgrupp bildas som utgör en förstärkning till styrelsen som ser till att fonden utvecklas enligt planerna. Referensgruppen bör bestå av personer från det maritima nätverket och av personer med kännedom och erfarenhet av traditionella fartyg.

Tidsplan

Våren 2025

Arrangera möten med fartyg och fartygsorganisationer angående fonden.

Organisationerna kontaktar därefter medlemmar och begär in uppgifter.

- 22/2 Genomfört möte på Eriksberg med fartyg och organisationer från Västsverige. Följande ställde upp som partners i projektet:
Föreningen Västkustskutorna, Klippans Bruksbåtsförening, Västkustens Träbåtsförening, Sällskapet Ångbåten Göteborg, Kulturföreningen Gösta Johanssons Varv, Segelsällskapet Fram, Mjörns Ångbåtsförening, Föreningen Bogserbåten Herkules, Föreningen Lotsbåten Ilse.
- 15/3 Möte på Beckholmens Dockförening i Stockholm med fartyg och organisationer.
- 12/4 Möte i Malmö Kulturhamn med fartyg och organisationer

Hösten 2025

- Uppgifterna från organisationerna sammanställs.
- Arrangera ett möte med Statens Maritima och Tranporthistoriska museer, Stiftelsen Maritimt Kulturarv, Riksantikvarieämbetet och andra maritima organisationer.
- Kontakta Kulturdepartementet/Kulturrådet.

Deodar Brixhamn, såld till Norge 2024

Helene af Ystad, såld till Irland 2024

Maritimt i Väst har upphovsrätten till Svensk Fartygsbevarandefond

---